

ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΜΕΘΟΔΙΟΣ 1646 - 1668

ΜΕΘΟΔΙΟΣ, ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ

ΕΤΕΣΙ 1668 - 1673

ΥΠΟ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ Γ. ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ

ΤΥΠΟΙΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΦΡΕΡΗ

1923

ΜΕΘΟΔΙΟΣ, ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ

ΕΤΕΣΙ 1668 - 1673

ΥΠΟ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ Γ. ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ

ΤΥΠΟΙΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΦΡΕΡΗ

—
1923

Μεθόδιος, Παρθένιος, Διονύσιος
οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι
ἔτεσι 1668—1673.

Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων σημειοῦται· «καὶ προχειρίζεται πατριάρχης μετὰ μεγάλων δαπανῶν ὁ Ἡρακλείας Μεθόδιος, ὃς ἐφίλησε χεῖρα ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὴν μητρόπολιν φορῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σκιάδειον κόκκινον μεταξωτόν, ἡγουν κατηφένιον μετὰ λευκοχρύσων σταυρῶν, ὅπερ ἐξ ἐκείνου καὶ ὕστερον ἔλειψεν ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων πατριαρχῶν»¹. εἰς ταῦτα προστίθεται Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν ὅτι· «ἀπὸ ἐκείνον λοιπὸν τὸν καιρὸν ἔλειψαν τῶν πατριαρχῶν δύο τινὰ ὅπου τοὺς ἐδίδετο ἀπὸ τὴν Πόρταν, πρῶτον τὸ σκιάδειον, διότι οὐδεὶς μετ' αὐτὸν ἐφόρεσεν, ἢ εἰς τὸ χεῖρι του ἔφερεν ὀδεύων καθὼς οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐποίουν· δεῦτερον νὰ μὴ φορῶσι μὲ τὸν πατριάρχην, κατὰ τὴν συνήθειαν καβάδια βασιλικά ἀρχιερεῖς δώδεκα· αὐτὸς ὁ Μεθόδιος τῷ Παρθενίῳ πρὸς ζῶαρκειαν ἀπέδωκε τὴν Προϊλάβου μητρόπολιν, ἔπειτα μετ' ὀλίγον χρόνον τὴν Τουρνόβου»². Τὸ ὑπόμνημα τῆς ψηφίσεως τοῦ Μεθοδίου ἐγένετο ἔτει 1668, μηνὸς Ἰανουαρίου πέμπτη³. Ὁ Μεθόδιος Μορόνης ἐπικαλούμενος, ἦν ἀνὴρ Κρήτης, περὶ αὐτοῦ Ἱερεμίας ὁ Ἕλληνας, διδάσκαλος τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἐν ἐπιστολῇ πρὸς Ἰωάννην Ἐλεηρόν, γραφείσῃ μηνὸς μεταγεινιῶνος τρίτῃ ἰσταμένου τοῦ ἔτους 1670, σημειοῦται· «πατριάρχης δὲ νῦν ἐστὶ Μεθόδιος τις ἐκ Κρήτης ἐξηκοντούτης σχεδόν, τοῖς ἡθεσι

1. Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων Ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων, (ἐν Βουκουρεστίῳ, ἀψ. ε', εἰς φύλλ.), σελ. 1177—1178.

2. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία Μελετίου μητροπολίτου Ἀθηνῶν, (ἐν Βιέννῃ, ἀψ. δ' εἰς 4ον), τόμ. Γ', σελ. 465.

3. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, (ἐν Βενετίᾳ, 1872, εἰς 8ον), τόμ. Γ', σελ. 597—598.

μέτριος, φιλοσοφίας δὲ πολὺ ἀποδέον τοῦ δέοντος»¹. συστατικὸν δὲ γράμμα τοῦ Μεθοδίου περὶ ἐλεημοσύνης πρὸς Δανιὴλ Καστρίσιον, ἐγένετο κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ ἔκτῳ ἔτος τῆς ἐννενηκοστῆς ἰνδικτιῶνος, μηνὶ ἰουνίῳ τοῦ ἔτους 1668². Ὁ Μεθόδιος χαριζόμενος, τῷ πρέσβει τοῦ Γάλλων βασιλέως ἐν Κωνσταντινουπόλει Νοϊντέλ, ὑπέγραψεν ἰδίαν ὁμολογίαν πίστεως τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, μηνὸς ἰουλίου δεκάτῃ τοῦ ἔτους 1671³. Ἐξ ἀντιξῶν δ' αὐτῷ γεγονότων ἐσκόπει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πατριαρχεῖον καὶ νὰ μεταβῇ, ὡς εἰς ἄσυλον δι' ἀσφάλειαν, εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀγγλοῦ πρέσβεως Δανιὴλ Χάρβεη, ἔγραψε δὲ περὶ τούτου ἐπιστολὴν, μηνὸς ἰουνίου ἑπτακαίδεκάτῃ τοῦ ἔτους 1671, τῷ Ἀγγλῷ πρέσβει, ἐν ᾗ σὺν ἄλλοις γράφει αὐτῷ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ πορευθῇ πρὸς αὐτὸν μὴ δυνάμενος νὰ ἱππεύσῃ, ὅτε δὲ προητόμασαν ἄρα μ. π. ἂν ἔμαθε παρὰ φίλων ἀρχόντων ὅτι ἐνεδρεύουσιν ἄνθρωποι τοῦ Χουχούμη, δι' ὃ ἐφοβήτο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πατριαρχεῖον· οὐ ἔνεκα γράφει αὐτῷ τὴν ἐπιστολὴν, ἣν θὰ κομίσῃ ὁ Δημητρίκος ἐρμηνεὺς τοῦ πρέσβεως, ὃς θὰ εἴπῃ αὐτῷ τὰ κατ' αὐτόν· τὴν ἐπιστολὴν παρατίθεται ἐν τέλει. Κατὰ τὸν Θωμᾶν Σμίθιον ὁ Μεθόδιος δὲν ἦν ἀρεστός, ἐγόγγυζον δὲ κατ' αὐτοῦ, δυσμενῶς διακείμενοι οἱ Ἕλληνες· διὰ πλάστων δὲ κατηγοριῶν συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ καΐμα-κάμη ἐφυλακίσθη, ἀλλ' ἠλευθερώθη ὑπὸ τοῦ νέου καΐμα-κάμη καὶ φοβούμενος τὸ ἐκδικητικὸν τοῦ Παρθενίου κατέφυγεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀγγλοῦ πρέσβεως⁴. Τὰ τῆς φυγῆς

1. Henrici Hilarii Philippi Cyprii magnæ ecclesiæ Constantinopolitani proto-notarii Chronicon ecclesiæ Græcæ, (Lipsiæ, 1687, in 8°), appendix.

2. Henrici Hilarii Philippi Cyprii magnæ ecclesiæ Constantinopolitani proto-notarii, Chronicon ecclesiæ Græcæ, appendix.—καὶ Ρωμανοῦ Νικηφόρου καὶ Δανιὴλ Καστρίσιου ἐπιστολαί, ἐν Βυζαντίδος, (ἐν Ἀθήναις, 1912, εἰς 8ον), τόμ. Β', σελ. 292—296.

3. Henri Omont Missions archéologique Française en Orient aux XVIIe—XVIIIe siècle, (Paris, 1902, in f°), part. I, p. 187.

4. Thoma Smitho De Græcæ ecclesiæ hodierno statu epistola, (Trajecti ad Rhenum, 1698, in 8°), p. 59.—Thomas Smith An account of the Greek church as to its doctrine and rites of warship. (London, 1680, in 8°), p. 82.

τοῦ Μεθοδίου ἐκ τοῦ πατριαρχείου καὶ μεταβάσεως αὐτοῦ, ὡς εἰς ἄσυλον, εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀγγλοῦ πρέσβεως διηγείται καὶ ὁ Ἀγγλος Παῦλος Ρικῶτος¹. ἀλλὰ κατὰ τὴν μετάβασιν τοῦ Ἀγγλοῦ πρέσβεως μετὰ τῶν τοῦ οἴκου αὐτοῦ εἰς τι προάστειον, ὁ Μεθόδιος παρέμεινεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πρέσβεως, ἀλλὰ παρεπλανήθη ὑπὸ τοῦ Γάλλου πρέσβεως Νοϊντέλ καὶ μετόχητεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· τούτου ἕνεκα ὁ Μεθόδιος ἔγραψεν ἐπιστολὴν, τῷ Ἀγγλῷ πρέσβει, μηνὸς ἰουνίου ἑπτακαίδεκάτῃ, περὶ τῆς ἀναχωρήσεως ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἔγραφεν ὅτι ὑπῆρχον περὶ αὐτὸν πολλοὶ κατάσκοποι, οὗ ἕνεκα δὲν ἦν ἀσφαλὴς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ἐὰν παρέμενε δὲ ἠδύνατο νὰ συμβῶσι πολλὰ ἄτοπα, ἃ ἐνόμιζε κάλλιον νὰ ἀποσύγῃ².

Τὸν Μεθόδιον μετὰ δύο καὶ ἡμίσεων ἐτῶν πατριαρχίαν, διεδέξατο Παρθένιος ὁ ἀπὸ Προύτης τὸ τρίτον, ὁ Παρθένιος κατὰ Κορνήλιον Μάγνην, ἦν ἀνὴρ Κρής³, κατὰ δὲ Παῦλον Ρικῶτον⁴, ἦν ἀνὴρ πλούσιος καὶ γνώστης τῶν τουρκικῶν δικαστηρίων. Κατὰ Θωμᾶν Σμίθιον ὁ Παρθένιος, ἦν ἀνὴρ ἀνήσυχος· οὐ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῇ τὴν γενεμένην ἀτιμίαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου, διὰ δὲ τῶν συνήθων μηχανμάτων κατέλαβε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Ὁ Παρθένιος ἐφέρετο τυραννικῶς, σκληρῶς δὲ καὶ δυναστικῶς συνέλεγε τὰς προσόδους, οὗ ἕνεκα ἐγένετο μισητὸς εἰς τοὺς ὑπ' αὐτόν ἐπι-

1. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, (London, 1679, in 8°), p. 101, 103.—Histoire de l'etat présent de l'église Grecque, et de l'église Armenienne traduite de l'Anglois, par M. de Rosemond, (Amsterdam, 1698, in 8°), p. 109—110.

2. John Covel Some account of the present Greek church, (Cambridge, 1722, in f°), p. 137. Τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Μεθοδίου πρὸς τὸν Ἀγγλὸν πρέσβειν, σημειοῦται ὁ Κόβελ ὅτι εἶχε παρ' αὐτῷ, ἀλλὰ δὲν εὕρισκεται ἐν τοῖς χειρογράφοις συλλογαῖς τοῦ Κόβελ ἀπαικείμεναις ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου.

3. Quanto di più curioso, e vago hà potuto raccorre Còrnelio Magni, nel primo biennio da esso consumato in viaggi, e dimore per la Turchia, (Parma, 1679, in 12°), parte I, p. 625.

4. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, p. 103—104.—Histoire de l'etat présent de l'église Grecque et de l'église Armenienne par M. de Rosemond, p. 110.

σκόπους καὶ γενικῶς εἰς τοὺς Ἕλληνας, τούτων ἕνεκα ἤκιστα συνεβιάζετο μετὰ τῶν μητροπολιτῶν, οἱ κατήγγειλαν αὐτὸν ἐπὶ δόλῳ, διότι ἰδιώσατο πουργία γροσσίων κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πατριαρχίας αὐτοῦ, ἃ ἔδει νὰ ἀποτίσῃ τῷ αὐτοκρατορικῷ ταμειῳ. Ἐν ᾧ δὲ εἰσηκούοντο κατ' ἀρχὰς παρὰ τοῖς Τούρκοις αἱ τούτων καταγγελίαι καὶ εὐκόλως αὐταὶ ἐπιρρωνύοντο διὰ προσθέτων ἐπιβαρυντικῶν πληροφοριῶν, κατάρθου ὁ Παρθένιος ἐν τέλει νὰ ἐξαγνίξῃ διὰ πλαγίων μεθόδων τὴν παρ' αὐτοῖς δυσφήμισιν ¹. Ἀλλὰ μετὰ τριῶν μηνῶν πατριαρχίαν ἀποβλήθεις τοῦ θρόνου ἐξωρίσθη εἰς Κύπρον.

Περὶ τῆς τρίτης ταύτης πατριαρχίας τοῦ Παρθενίου Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων σημειοῦται· «ἐπατριάρχευσεν δὲ ὁ Μεθόδιος ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδμηκοστῷ πρώτῳ, ἐξέβαλε δὲ αὐτὸν ὁ Μογιλάλος, ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ὁ βεζύρης μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Χάνδακος, ὅτε καὶ εἴκοσι χιλιάδες φλωρία σχεδὸν ἑδαπανήθησαν, ἤμεν δὲ καὶ ἡμεῖς (τότε ἐκεῖ) ... μεμφόμενος δὲ ὁ Παρθένιος ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἀρχόντων διὰ τὴν ἐπίβασιν, ἠνώθη τῷ κακῶς χρηματίσαντι Ἀλεξανδρείας Λωακείμ καὶ Ἰωάννη εὐρίσκονσι γραμματικόν τινα Ἀραβὰ ἀπὸ Βερροίας τῆς ἐν Συρίᾳ, καὶ συγγράφει ἀναφορὰν πρὸς τὸν σουλτάνον κατ' αὐτῶν, ἐν ᾗ ἔλεγεν εἶναι τοὺςδε τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺςδε τοὺς ἄρχοντας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιβούλους τῆς βασιλείας (ὅσοι δηλαδὴ ἀντέλεγον ταῖς παρανομίαις αὐτῶν) ἠυδόκησε δὲ ὁ θεὸς ἐμβαλεῖν αὐτοὺς ἐν τῇ ἀναφορᾷ καὶ τὸν μέγαν ἐρμηνέα τῆς βασιλείας Παναγιωτάκην, ὃν ἡγάπα ὁ βεζύρης, ἔδωκεν οὖν τὸν λίβελλον τῷ σουλτάνῳ διατρέβοντι εἰς τὸ ὅρος τὸ λεγόμενον τοῦ Δεσπότου, κείμενον ἀνὰ μέσον Φιλιππουπόλεως καὶ Νευροκοπίου (Νικοπόλεως τῆς Μακεδονίας), ὃς ἔστειλεν αὐτὸν τῷ βεζύρῃ· ὁ δὲ βεζύρης γνοὺς αὐτῶν τὴν ψευδολογίαν, τὸν μὲν γραφέα τοῦ λιβέλλου ἔβαλεν εἰς τὸ κάτεργον, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησε, τὸν δὲ Μογιλάλον ἀπέβαλε

1. Thoma Smitho De Graecae ecclesiae hodierno statu epistola p. 59.—Thomas Smith An account of the Greek church as to its doctrine and rites of warship, p. 82.

καὶ προεβλήθη πατριάρχης ὁ Λαρίσης Διονύσιος ὁ Μουσελίμης, ὃν ἐξέβαλεν ὁ Τορνόβου Γεράσιμος ¹. Ὁ Ἰωάννης Κόβελ, ἐφημέριος ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ Ἀγγλοῦ πρέσβεως, διηγεῖται τὰ κατὰ τὸν Παρθένιον τὸν διαδεξάμενον τὸν Μεθόδιον καὶ τὰ κατὰ τὸν Παρθένιον τὸν διαδεξάμενον Διονύσιον τὸν ἀπὸ Λαρίσης· σημειοῦται δὲ ὅτι τὸ πρῶτον διάδημα τοῦ πρέσβεως τοῦ Γάλλων βασιλέως Νοϊντέλ, ἦν κατὰ τοῦ πατριάρχου Παρθενίου, μηνὶ ἰουνίῳ ἢ ἰουλίῳ τοῦ ἔτους 1671. Ὁ Νοϊντέλ προσεκάλεσε τὸν πατριάρχην Παρθένιον μετ' ἄλλων ἱεραρχῶν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρ' αὐτῶν δὲ προσεπάθησε νὰ λάβῃ ὁμολογίαν τελείαν ἀποκρίσεων πρὸς ἐρωτήσεις περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο δὲν ἦν εὐνους αὐτῷ ὁ πατριάρχης Παρθένιος ². καίτοι ὁ Παρθένιος χαριζόμενος αὐτῷ ὑπέγραψεν ἰδίαν ὁμολογίαν πίστεως, μηνὸς μαΐου τριακοστῇ τοῦ ἔτους 1670 ³. Ὁ Νοϊντέλ, ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ συνετέλεσε νὰ ἐκπέσῃ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ὁ Παρθένιος καὶ νὰ ἐπιβῇ αὐτοῦ, μηνὸς νοεμβρίου ὁγδόῃ τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1671, Διονύσιος ἀπὸ Λαρίσης Ἰωκὴλ μετὰ τοῦ πρέσβεως Νοϊντέλ παρῆσαν εἰς τὴν ἀναρρῆσιν τοῦ Διονυσίου, κατ' ἣν ἀνεθεματίσθη ὁ Παρθένιος, τὸ δὲ κατ' αὐτοῦ ἀνάθημα ἀνέγνω ἐπ' ἐκκλησίας, πρὸς μεῖζονα καταφρόνησιν ὁ αὐτοῦ ἀνεψιός ⁴.

1. Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων Ἱστορία τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων, σελ. 1178. Τὰ τοῦ Δοσιθέου μεταγράφει Ἀθανάσιος Κουνήτος Ὑψηλάντης (Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν, τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἐκδ. Γερμανοῦ Ἀφθονίδου, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1870, εἰς 4ον), σελ. 166) καὶ ὁ τὸ βραχὺ σημείωμα περὶ τοῦ βίου τοῦ Παναγιωτοῦ Νικουσίου συγγράφει· μεταγράφει τὰ τοῦ Δοσιθέου, (Ἰωάννου Σακελλίωτος Παναγιωτάκη τοῦ Μαμωνᾶ τοῦ χρηματίσαντος μεγάλου ἐρμηνέως πρώτου χριστιανοῦ τῆς τῶν Ὁθωμανῶν βασιλείας διὰλέξε· μετὰ τινος Βαλῆ ἐφάντη Μουσουλμάνου, (Ἀθῆναι, 1890, εἰς 8ον), σελ. 7, (ἐκ τοῦ Δελτίου τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας).

2. John Covel Some account of the present Greek church. p. 136-137.

3. Henri Omont Missions archéologique Française en Orient aux XVIIe et XVIIIe siècle, part. I, p. 186.

4. John Covel Some account of the present Greek church. p. 137. —Quanto di più curioso et vago hà potuto raccorre Cornelio Magni nel primo biennio da esso consumato in viaggi, e dimore per la Turchia, parte I, p. 625.

Ταῦτα διηγείται καὶ ὁ Παῦλος Ρικῶτος σημειούμενος ὅτι ὁ Παρθένιος ἐξωρίσθη εἰς Ρόδον ¹. Κατὰ τὸ ὑπόμνημα τῆς ψηφί-

1. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, p. 103—104. — Histoire de l'état présent de l'église Grecque et de l'église Arménienne, par M. de Rosemond, p. 101—111. — Τὰ τῆς ἀναρχείας Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσης εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον καὶ ἀπελάσεως τοῦ Παρθενίου διηγείται ἐκτενῶς, ὁ De la Croix γραμματεὺς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γάλλου πρέσβειος Νοϊντέλ, ὡς ἔξῃ: ὁ Παρθένιος, διηγείται οὗτος, ἐδανείσθη καὶ ἐδαπάνησε πολλὰ ἵνα ἀποβάλῃ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τὸν Διονύσιον, (τὸν Μεθόδιον), μετ' οὗ ὁ λαὸς ἦν εὐχαριστήμενος. Ὁ Παρθένιος ἀπεφάσισε μετὰ τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ νὰ αὐξήσῃ τὰς εἰσφοράς τῶν ἱεραρχῶν, οἱ ἔσπεραν εἰς τοῦτο διὰ τὴν ἀπότισιν τῶν ὀφειλομένων μεγάλων τόκων, ἀλλὰ ὑπερβύθησε τὰς εἰσφοράς, χωρὶς νὰ σκεφθῇ τὰς προσόδους τῶν ἐκκλησιῶν, ἐξ οὗ ἠνάγκασε τοὺς ἱεσάρχας νὰ κρυφθῶσι. Μεθόδιος ὁ πρῶτος πατριάρχης καὶ οἱ μητροπολίται Ἡρακλείας (Βαρθολομαῖος), Κυζίκου (Μητροφάνης), Νικομηδείας (Νεόφυτος), Ἀθηνῶν (Ἀνθίμος), Ρόδου (Ἰωακείμ) καὶ Κρήτης (Νεόφυτος) προσῆλθον εἰς τὸν ἐν Πέτρα οἶκον τοῦ Γάλλου πρέσβειος, παρ' οὗ ἐγένοντο δεκτοὶ μετ' εὐχαριστήσεως, τῇ βοήθειά δὲ τοῦ Νοϊντέλ ἀνήγγειλαν τῇ ἐρμηνεῖ Παναγιώτῃ τὰ ἀποφασισθέντα, ἀλλ' ἡ ἀπάντησις τοῦ Παναγιώτου ἐπαράδυνεν ἕνεκα τοῦ ἐπὶ τῶν ὁρέων τῆς Σερβίας κληρονομήσειν τοὺς οὐλτάνοους. Οἱ συνομῶνται προσεπάθησαν νὰ ἀποκρύψωσι τὴν μετὰ τοῦ Παναγιώτου διαπραγματεύσιν, ἵνα μὴ μάθῃ τὰ κατ' αὐτὴν ὁ Παρθένιος καὶ δι' ἐνεργειῶν παρὰ τῶν μεγάλων βεζύρων καὶ ματαιώσῃ τὰ κατ' αὐτοῦ τεκταινόμενα· προαπέστειλαν τοὺς ὑπηρετάς αὐτῶν μετὰ τῶν ἀποσκευῶν εἰς Ραιδεστόν ἵνα ἀναμύνωσιν, οὗτοι δ' ἐπεβιάσθησαν ἐν νυκτὶ μετῃμφισμύνοι καὶ ἀφίκοντο ἐνθα ὤρισαν, πρὶν τὸν Παρθένιον μάθῃ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν, ἀλλ' ὁ Παρθένιος μαθὼν τοῦτο ἔτρεψε κατόπισιν καὶ διήγαγε τοὺς Τούρκους πύκνως, ἀλλ' ἀνοφελῶς διότι δὲν ἤδυνθη νὰ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς νὰ μεταβῶσιν εἰς Φιλίππουπολιν, οὐδ' οὐχὶ μακρὰν, ἐνθα διέτριβεν ὁ σουλτάνος, ἐστάλησαν δὲ δύο ἐξ αὐτῶν ἵνα ἀναγγείλωσι τὴν ἀφίξιν αὐτῶν. Ὁ Παναγιώτης καίτοι ἰσχυρὸν παρὰ τῶν μεγάλων βεζύρων, εὗρεν ἀντίδρασιν παρ' αὐτῶν καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ἐν τέλει Ὀσμανιδῶν, ἕνεκα τῶν πρὸς αὐτοὺς διώρων τοῦ Παρθενίου καὶ μετὰ δυσκολίας ἡδυνήθη νὰ ἀποστείλῃ ἀπεσταλμένον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ καταγγεῖλῃ τὰς εἰσπράξεις καὶ δαπάνας τοῦ Παρθενίου, ὅς ἔλαβε χίλια σκωδὰ ἐν τέσσαραις μηνσὶ ἄνευ οὐδενὸς ἐλέγχου. Ὁ ἀπεσταλμένος ἀγὰρ ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, μὴνὸς σепτεμβρίου ἐπτακαίδεκάτῃ τοῦ ἔτους 1671, συνέλαβε τὸν Παρθένιον, μὴ δυνάμενον νὰ διαφείρῃ αὐτόν, ὃν ὠδήγησεν εἰς τὸν καϊμακὰμην, παρ' οὗ οἱ μητροπολίται κατήγγειλαν αὐτόν διὰ τὰ συλλεγόμενα χρήματα, καὶ ἐζήτησαν τὴν ἀποβολὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Διονυσίου τοῦ Θεσσαλονίκης, (ἦτοι τοῦ προέδρου Θεσσαλονίκης Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσης τοῦ Σπανοῦ καὶ Βάρβαλῃ ἐπικαλούμενου), ὃν ἐξέβαλαν ὁ Παρθένιος· μετὰ τοῦ Διονυσίου τοῦτου ἐπορεύθησαν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐν ᾗ ἐπίστρεψεν ὁ σουλτάνος καὶ ἤλπιζον νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ· ἀλλὰ οἱ φίλοι τοῦ Παρθενίου ἀντίστησαν σφόδρα, ἐπεὶ δὲ ἐφοδούντο οἱ ἀντίπαλοι τὴν ὑπερίσχυσιν τοῦ Παρθενίου, ἀπεφάσισαν νὰ προαγάγωσιν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ἀντὶ Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσης (τοῦ Βάρβαλῃ καὶ Σπανοῦ ἐπικαλούμενου), Διονύσιον τὸν ἀπὸ Λαρίσης (τὸν Κομνηνὸν καὶ Μουσελίμην καὶ Σερογλάνην ἐπικαλούμενον), ζητήσαντα τὰς ψήφους αὐτῶν καὶ ὑποσχόμενον τὴν ἀποβολὴν τοῦ Παρθενίου ἕνεκα τοῦ εὐνοούντος αὐτόν καϊμακὰμην Καπλάν Μουσταφᾶ πασᾶ, καίτοι ἐγίνωσκον καλῶς ὅτι ὁ Διονύσιος οὗτος ἦν θρασὺς καὶ ἀλαζών, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν πρὸς τοῦτο φοβούμενοι τὸν Παρθένιον. Ὁ Διονύσιος ἔδωκε τῷ καϊμακὰμῃ τριάκοντα πούρια, (ἦτοι δεκαπεντακισχίλια γρόσια) ἵνα ἐπιτύχῃ τῆς εὐνοίας τοῦ μεγάλου βεζύρου· τοῦτου

σεως τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, ἀντὶ τοῦ καθαιρεθέντος καὶ εἰς Κύπρον ἐξορισθέντος Παρθενίου, κατέλαβεν οὗτος τὸν θρόνον, μὴνὸς νοεμβρίου ὀγδόῃ τοῦ ἔτους 1671 ¹. Ἐκ τοῦ δημοσιευμένου βερατίου, τῆς πρώτης ταύτης πατριαρχίας τοῦ Διονυσίου, μαθάνομεν ὅτι ἀπότισεν εἰς τὸ τουρκικὸν θησαυροφυλάκιον ἐννεμήκοντα χιλιάδας ἀσπρα, ἦτοι δισμύρια δουκάτα ². Ὁ Διονύσιος ἐφρόντισε ἵνα ἀναδημοσιευθῇ ἡ ὀρθόδοξος ὁμολογία τοῦ Πέτρου Μογίλα, ἡ δημοσιευθεῖσα δαπάναις τοῦ Παναγιώτου Νικουσίου ἐν Ὀλλανδίᾳ ἔτει 1667 ³, ἐδημοσιεύθη δὲ τὸ δεύτερον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Νικουσίου· τοῦτο γίνε-
ται δῆλον ἐκ γράμματος τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, μὴνὶ ἰουλίῳ τοῦ ἔτους 1672, ἀλλὰ δευτέρα ὑπὸ Νικουσίου δημοσίευσις δὲν εἶναι γνωστή, διότι ἐδημοσιεύθη ἀπαραλλάκτως, ὅπως ἡ πρώτη ἐκδοσις, δι' ὃ παρέμεινεν ἄγνωστος ὡς δευτέρα. Τὸ γράμμα τοῦτο τοῦ Διονυσίου ἐδημοσίευσεν ὁ Αἰμί-

ἕνεκα ἀπεβλήθη τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ὁ Παρθένιος, ἀλλὰ ὁ Διονύσιος ἐγένετο δεκτός ἄνευ φιλοφρονήσεων, ὅτε δὲ ὁ Ἡρακλείας Βαρθολομαῖος προσέλαβε τὸν νέον πατριάρχην Διονύσιον εἰς τὸν μέγαν βεζύρη, εἶπεν αὐτῷ· αἱ ἀταξίαι καὶ αἱ κατασχέσεις τοῦ Παρθενίου ἦσαν ἄνευ τῶν παρόντων, διότι διεπραξάτο ἐγκλήματα φοβερά· μετ' ὃ ὁ Διονύσιος περιεβλήθη τὸ καφτάνι καὶ ἀνερρήθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὑπὸ τοῦ τσαούση Βαχῆ. (De la Croix état présent des nations et églises Grecque, Arménienne, et Maronites en Turquie, (Paris, 1714, in 12°), p. 109—114.—J. Aymon Monuments authentiques de la religion des Grecs et de la fausseté de plusieurs confessions de foi, (A la Haye, 1708, in 8°), p. 61—63.—Τοῦ αὐτοῦ Lettres anecdotes du Cyrille Lucar patriarche de Constantinople et de sa confession du foi, (Amsterdam, 1728, in 1°), p. 61—63).—Ἐὰν ἡ διήγησις αὕτη τοῦ De la Croix ἢ κατ' ὅλην ἀληθείαν, καὶ ὁ Παναγιώτης Νικουσίος συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀποβολὴν τοῦ πατριάρχου Παρθενίου, ἕνεκα τῆς κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας τοῦ Παρθενίου, κατὰ Δοσίθεον τοῦ Ἱεροσολύμων.

1. Περιληψὶς πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 598. Καὶ ἐν τῷ κώδικι Φωτίου τοῦ Κυπρίου γέται ἀντίγραφον, ἐξ οὗ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Μανουὴλ Γεδεών. (Ὁ πατριάρχης Διονύσιος Δ' ὁ Μουσελίμης, ἐν Ἐκκλησιαστικῇ ἀληθείᾳ, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1887, εἰς 8ον), περ. 6', ἔτει Γ', σελ. 193—195).

2. J. Aymon Monuments authentiques de la religion des Grecs et de la fausseté de plusieurs confessions de foi, p. 486.—τοῦ αὐτοῦ Lettres anecdotes du Cyrille Lucar patriarche de Constantinople et sa confession du foi, p. 489.

3. Émile Legrand Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés par Grecs au XVIIe siècle, (Paris, 1892, in 4°), tom. II, p. 202.

λιος Λεγρὰνδ ἐκ τοῦ ἀρχετύπου ἀποκειμένον ἐν τῇ ἐθνικῇ τῶν Γάλλων βιβλιοθήκῃ¹. τὸ γράμμα προεδημοσιεύθη γαλλιστί μὲν τρίς², ἅπαξ δὲ λατινιστί³. καὶ ἐν μὲν ταῖς γαλλικαῖς καὶ τῇ λατινικῇ ἐκδόσει φέρει τὸ ἔτος 1672, μῆνα ἰούλιον καὶ ἰνδικτιῶνα πέμπτην, ἐν δὲ τῇ ἐλληνικῇ ἐκδόσει φέρει μὲν ἔτος 1672, οὐδένα δὲ μῆνα, ἰνδικτιῶνα δὲ πεντεκαιδεκάτην, ἀλλὰ τὸ ἔτος 1672 προσπίπτει, ἔτει δεκάτῃ τῆς ἐννενηκοστῆς ἰνδικτιῶνος. Κατὰ Θωμᾶν Σμίθιον ὁ Διονύσιος ἦν λίαν εὐπρόσδεκτος⁴, μὲν δὲ ἰανουαρίῳ τοῦ ἔτους 1672 ὁ Διονύσιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἱεράρχαι, ἐξέδωκαν τὰς περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας ἀποκρίσεις, ἃς ὑπέγραψαν οἱ πρόφῃν πατριάρχαι Παΐσιος, Διονύσιος καὶ Μεθόδιος, ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Παΐσιος καὶ τριάκοντα καὶ τέσσαρες ἱεράρχαι· ἀνήρτησε δὲ ὁ Νοϊντέλ ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ γράμματος ἐπίχρυσον σφράγισμα καὶ ἐκόμισαν τὸ γράμμα αὐτῷ οἱ οἱ μητροπολίται Ἀδριανουπόλεως (Νεόφυτος), Ἀθηνῶν (Ἀνθίμος) καὶ τῶν ἄλλων⁵. τὸ γράμμα μετὰ τοῦ ἐπιχρύστου σφραγίσματος ἐπέδειξεν ὁ Νοϊντέλ, τῷ Ἰωάννῃ Κοβελ μετὰ ὑπερβαλλούσης χαρᾶς καὶ εὐχαριστίας⁶. τὸ γράμμα ἐδημοσιεύθη πολλάκις καὶ ἐλληνιστί καὶ γαλλιστί καὶ ἀγγλιστί, συνέγραψε δὲ αὐτὸ ὁ μέγας ρήτωρ τῆς

1. Émile Legrand Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés par Grecs au XVIIe siècle, tom. II, p. 213—216.

2. Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie par Nicole, Arnault, Renaudot., (Paris, 1841, in f°), ed. Migne. tom. II, col. 1205—1206. — J. Aymon Monumens authentiques de la religion des Grecs, et de la fausseté des plusieurs confessions de foi, p. 483—484.— τοῦ αὐτοῦ Lettres anecdotes du Cyrille Lucar patriarche de Constantinople et sa confession du foi, p. 484—484.

3. Emmanuel A. Schelstrate Acta orientalis ecclesiae contra Lutheri heresim, (Roma, 1729, in f°), pars secunda, p. 637—639.

4. Thoma Smitho De Graecae ecclesiae hodierno statu epistola, p. 59—60. — Thomas Smith An account of the Greek church. p. 82.

5. Charl. Schefer Journal d'Antoine Galland pendant son séjour à Constantinople, (Paris, 1881, in 4°), tom. I, p. 54—55. — Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie par Nicole, Arnault, Renaudot. tom. II, col. 1165, καὶ ἐν τῷ τ. II, col. 1120—1121.

6. John Covel Some account of the present Greek church, p. 137.

μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ¹, ὃς ἐκαλεῖτο Βαλάσιος.

Ὁ Νοϊντέλ διὰ τῶν τοιούτων παραβολῶν αὐτοῦ πράξεων κατὰ τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας ἐτάραξεν αὐτὴν κακοήθως, διότι παρεπλάνησεν οὐ μόνον ἱεράρχας ἀλλὰ καὶ νησιωτικά κοινά· διήρσε δὲ οὕτω τὴν ἐλληνικὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐνόμισεν ὅτι διὰ τῶν ἀσυνέτων αὐτοῦ διαβημάτων, τῶν ἀπαντήσεων τοῦ πατριάρχου Διονυσίου καὶ τῶν διαφόρων μαρτυρικῶν τῶν ἐλληνικῶν ἐκκλησιῶν, περὶ τῆς ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ συμφωνίας τῶν δύο ἐκκλησιῶν, κατεστήσατο τὴν ἐλληνικὴν ἐκκλησίαν ἐχθρὰν πρὸς τὰς ἐκκλησίας τῶν ἀναμορφωτῶν· ὁ Ἀὐμὼν καταγγέλλει πολλὰ τῶν μαρτυρικῶν τούτων ὡς πλαστά. Ἀνήγγειλε δὲ ὁ Νοϊντέλ τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ κατέρθωμα τῆς ἐκδόσεως τοῦ πατριαρχικοῦ γράμματος δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Γάλλων, μὲν ἰουλίῳ τοῦ ἔτους 1672².

Ὁ Νοϊντέλ ἀπέστειλε πρὸς τὸν πατριάρχην Διονύσιον, μὲν ἰανουαρίῳ τοῦ ἔτους 1672, ὡς εὖνουν τῷ Παναγιώτῃ Νικηταίῳ ἐρμηνεῖ καὶ γραμματεῖ τοῦ μεγάλου βεζύρου, καὶ παρέκαλεσε νὰ γράψῃ αὐτῷ εἰς Ἀδριανουπόλιν, ἐνθα παρέμενεν ὁ σουλτάνος, ὡς αὐτὸς ἐκεῖ, χωρὶς νὰ μνημονεύσῃ τοῦ πρέσβους, καὶ νὰ παρακαλέσῃ αὐτόν, ἐπειδὴ ἰσχύει παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ἵνα ἐργασθῇ δραστηρίως πρὸς ἀνανέωσιν τῶν διολογήσεων· ὁ πατριάρχης συνήνεσεν εὐχαρίστως καὶ ἔγρα-

1. Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie, par Nicole, Arnault, Renaudot, tom. II, col. 1136.

2. Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie par Nicole, Arnault, Renaudot., tom. II, col. 1163—1164. — Τὸ δὲ ὑπὸ τῶν ἐπὶ μητροπολιτῶν ὑπογραφῶν μαρτυρικὸν γράμμα περὶ τῆς ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ συμφωνίας τῶν ἐκκλησιῶν ἐλληνικῆς καὶ φραγκικῆς, μὲν ἰουλίῳ ὀκτωκαιδεκάτῃ τοῦ ἔτους 1671 ἐν Πέτρᾳ, ἦτοι τοῦ Ἡρακλείας Βαρθολομαίου, τοῦ Χαλκηδόνος Ἱερεμίου, τοῦ Πισιδίας Ἀνθίμου, τοῦ Κυζίκου Μητροφάνους, τοῦ Ἀθηνῶν Ἀνθίμου, τοῦ Ρόδου Ἰωακείμ καὶ τοῦ Νικομηδείας Νεοφύτου ἐχθρῶν τοῦ πατριάρχου Παρθενίου, συνεγράφη ἐν τοῖς γραφείοις τοῦ Νοϊντέλ, περὶ τοῦτου δὲ ἠρωτήθη ἱερεὺς ἐπὶ μακρὸν παραμείνας ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Ὀλλανδίᾳ μὴ καλιδινόφρων· οἱ εἰρημένον ἱεράρχαι ἐκρούποντο φοβούμενοι τὸν Παρθένιον, ἀλλὰ ἂν καὶ κερχωρισμένοι διεπράξαντο τὴν ὁμολογίαν (ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Νοϊντέλ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Γάλλων, μὲν ὁκτωβρίου, εἰκοστῇ ἐνάτῃ τοῦ ἔτους 1671. (ἐν Nicole, Arnault, Renaudot Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie, tom. II, col. 1120—1121). — Τὸ γράμμα τῶν εἰρημένων ἱεραρχῶν κεῖται ἐν στήλῃ 1118—1120 τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος· ἀλλὰ καὶ τὴν ὁμολογίαν ταύτην καταγγέλλει ὡς πλαστὴν ὁ Ἀὐμὼν. (σελ. 451—452).

φεν αὐτῷ τὸ δοθὲν αὐτῷ σχέδιον. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ὁ πατριάρχης (ἦτοι ὁ Νοϊντέλ), ἔγραφεν ὅτι τοῦτο θὰ συντελέσῃ ἵνα τόσους δυστυχεῖς Ἑλληνας πλέοντας ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ σουλτάνου δὲν αἰχμαλωτίζουσιν ἢ τυραννοῦσιν οἱ Γάλλοι πειραταί, ἦτοι ὁ Νοϊντέλ ἠπειλεῖ τὸν πατριάρχην καὶ διὰ τοῦ πατριάρχου τὸν ἐρμηνέα Παναγιώτην Νικουσίον ὅτι εἰ δὲν ἀνανεωθῶσι τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Παναγιώτου, αἱ διομολογήσεις οἱ Γάλλοι πειραταί θὰ αἰχμαλωτίζον καὶ θὰ ἐτυράνουν τοὺς πλέοντας Ἑλληνας!! Ἡ ἐπιστολὴ διὰ τοῦ ἐρμηνέως Φορνέτου διεβιβάσθη εἰς τὸν Φοντὲν μεταβαίνοντα εἰς Ἀδριανούπολιν ἵνα δοθῇ τῷ Παναγιώτῃ μετ' ἐπιστολῆς τοῦ Νοϊντέλ· ἡ ἐπιστολὴ ἐδημοσιεύθη γαλλιστί¹.

Τὸν πατριάρχην Διονύσιον, ἔτει 1672 μηνὸς Ιουλίου τριακοστῇ πρώτῃ, κατηγόρησε τῷ Νοϊντέλ ὁ μητροπολίτης Παροναξίας Θεοφάνης Μαυρογορδάτος, ὅτι ἡτοίμαζε βίαν κατ' αὐτοῦ, ἤρξατο δὲ ἀπὸ τοῦ διακόνου αὐτοῦ, ὃν ἐβασάνισε διὰ τεσσαράκοντα ραβδισμῶν καὶ ἐπέπληττεν ὡς ὄντα Φράγκον καὶ οὐχὶ χριστιανόν· ἐδεήθη δὲ ὁ Θεοφάνης τοῦ πρέσβεως ἵνα ἐπιβιβάσῃ αὐτὸν πλοίου ἀποκρίνεται τῇ Κωνσταντινουπόλεως ἵνα διαφύγῃ τὴν ὀργὴν τοῦ πατριάρχου, ὃς ἐξήυτελιζε καὶ ἐβασάνιζε τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν περισσότερον τῶν πρὸ αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲν ἠνείχετο τὰς ἀς διαπράττει ἀσεβείας καὶ δέεται ὑπὲρ τῶν ὀπλῶν τοῦ σουλτάνου, καὶ διότι ἤγαπτε λυχνίαν ἵνα ἐπιτύχῃ τούτου· καὶ κατὰ τὴν ἱεράν μυσταγωγίαν ἐδεήθη τοῦ θεοῦ, ἵνα ἡ προσφερομένη θυσία γενήσῃτε βοηθὸς διὰ παροχῆς πλήρους νίκης κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, τούτου ἕνεκα ὁ πρεσβευτὴς διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐρμηνέως Φορνέτου, μηνὸς αὐγούστου δευτέρᾳ, ὅτε ἐπορεύθη δι' ὑποθέσεις τοῦ πρέσβεως πρὸς τὸν πατριάρχην, ἠρώτησεν αὐτὸν ἐπιδεξιῶς, εἰ ἢ ἀληθὲς ὅτι ἐβασάνισε τὸν διάκονον τοῦ Παροναξίας ἱεράρχου καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν εἰ ἢ χριστιανὸς ἢ

1. Mémoires du chevalier d'Arvieux, envoyé extraordinaire du roi à la Porte, consul à Alep, d'Alger, de Tripoli et autres échelles du Levant., par r. p. Jean Baptiste Labat, (Paris, 1735, in 8°), tom. IV, p. 367—369.

Φράγκος καὶ εἰ ἂν διετῆρῃ λυχνίαν ἡναμμένην ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐδέετο ὑπὲρ τοῦ σουλτάνου, πρὸς δὲ ὅτι ἐδεήθη ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ. Ὁ πατριάρχης ἀπήντησεν ὅτι πάντα ταῦτα ἦσαν ψεύδη καὶ τὰς συκοφαντίας ταύτας δὲν ἔπρεπε νὰ πιστεῦσῃ ὁ πρεσβευτὴς, διότι ἀπαγορεύει ἡ ἐκκλησία δεήσεις ὑπὲρ Μωαμεθανοῦ¹.

Γράμμα συστατικὸν τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, εἰς τὸν μοναχὸν Ἀθανάσιον Κρεμόνα ἀρχιμανδρίτην, πρὸς τοὺς Γερμανοὺς περὶ ἐλεημοσύνης, ὑπὲρ τοῦ ἐν Ἀθῶν τῷ ὄρει μοναστηρίου τῶν Ἰβήρων ἐγένετο, ἔτει 1673 μηνὶ μαρτίῳ, κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ κείμενον ἐνδέκατον ἔτος τῆς ἐνενηκοστῆς ἰνδικτιῶνος².

Καίτοι ὁ Διονύσιος χαριζόμενος τῷ πρέσβει τοῦ Γάλλων βασιλέως Νοϊντέλ ἐξέδοτο τὸ κατὰ τῶν ἀναμορφωτῶν γράμμα. Ἐκ τούτου οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φράγκοι μοναχοὶ ἀποθρασυνθέντες ἀφηνίασαν καθ' ἡμῶν, ἐπειδὴ ἠρείδοντο εἰς τὴν ἰσχὺν τοῦ πρέσβεως Νοϊντέλ ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, ἀλλ' οὗτος συνέτριψε τὴν φαινομενικὴν ἰσχὺν τοῦ πρέσβεως, διότι τὸ πρῶτον διὰ γράμματος ἀπέτρεψεν ἐκ τῶν ἑλλήνων, εἰτα δὲ καὶ διὰ μεγάλου ἀφορισμοῦ, ὅσοι ἐσύχναζον εἰς τοὺς φραγκικοὺς ναοὺς, ὅσοι ἐνυμφεύοντο μετὰ κατολίκων, ὅσοι ἀπέστελλον τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὰ σχολεῖα τῶν Φράγκων μοναχῶν καὶ ὅσοι ἐξομολογοῦντο εἰς Φράγκους ἱερεῖς καὶ μετελάμβανον παρ' αὐτοῖς. Ταῦτα ἀναγγέλει τῷ Γερμανῶν αὐτοκράτορι ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπρεσβευτὴς αὐτοῦ Ἰωάννης Χριστοφόρος Κινδσπέργιος, μηνὸς μαρτίου πέμπτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ ἔτους 1678, ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως· προστίθεται δὲ ἐν τῇ διηγῇ αὐτοῦ ὅτι οἱ ἐκ γενετῆς Ἑλληνες καταδιώκουσι περισσότερον τοὺς κατολίκους καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων, καὶ ὅτι οἱ πρέσβεις βαρῶς ἔφερον τὰ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου γενόμενα, ἐξ οὗ πολλὰ

1. Henrici Hilarii Philippi Cyprii magnæ ecclesiæ Constantinopolitani, proto-notarii Chronicon ecclesiæ Græcæ, appendix.

2. Charl. Schefer Journal d'Antoine Galland pendant son séjour à Constantinople, tom. I, p. 178—179, 180.

προσεδοκῶντο τὰ γενησόμενα κακά, διότι θὰ διεσπῶντο αἱ σχέσεις τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῶν κατ'ολίγων. ἐν ᾧ δὲ κειντο φιλικώτατα, κατηγορεῖ δὲ ἀναισχύτως τοὺς Ἑλληνας ἱερεῖς, καὶ προσεπιλέγει ὅτι ὁ Παναγιώτης, νοεῖ βεβαίως τὸν Νικουσίον, ἐβάπτισε κατὰ τοὺς Φράγκους ὅλα τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ ἐξομολογεῖτο εἰς Φράγκους ἱερεῖς, ἐθεώρει δὲ ὁ Παναγιώτης τὸν ἀφορισμὸν ἄκυρον καὶ ἠλπίζεν ὁ πρεσβευτὴς ὅτι ὁ Παναγιώτης θὰ ἐνεργήσῃ ἐναντίον τούτων καὶ ἄλλων παρομοίας φύσεως ἐλληνικῶν παρεκτροπῶν. Τὰ μετὰ ταῦτα εἶναι ἄγνωστα ἡμῖν. Ἀλλὰ ὀφείλομεν νὰ πιστεύσωμεν τὰ παρὰ τοῦ Κινδσπεργίου περὶ τοῦ Παναγιώτου λεγόμενα;

Περὶ τῆς παιδείας τοῦ Διονυσίου Δημήτριος Προκοπίου σημειοῦται: «Διονύσιος Βυζάντιος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἀνὴρ εἰδήμων ἱκανῶς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης· τῶν τε ἱερῶν γραφῶν, καὶ τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας ἔμπειρος, ὧν ἐν τῇ συνεχεῖ καὶ ἀδιακόπῳ μελέτῃ ἦν διάγων τὸν βίον, καὶ οἷς ἐκεῖθεν ἤρρανίζετο ὁρθοῖς δόγμασι καὶ πνευματικαῖς παραινήσεσι κατήρτηξε τὸ λογικὸν αὐτοῦ ποίμνιον πρὸς τὴν τῶν ὁρθῶν δογμάτων τὴν ἀκρίβειαν, καὶ χριστιανικὴν πολιτείαν»¹. Ὁ δὲ Καيسάριος Δαπόντες σημειοῦται ὅτι ὁ Διονύσιος ἐκαλεῖτο Σερογλάνης², καὶ ἦν σοφώτατος καὶ συγγραφεὺς δύο εὐχῶν εἰς τὴν Παναγίαν καὶ συνέγραψεν «ὕπόμνησιν περὶ τοῦ θαύματος, ὅπερ πεποίηκεν ἡ κυρία δέσποινα θεοτόκος πρὸς τὸν ἀχρεῖον αὐτῆς δοῦλον Διονύσιον τάχα καὶ πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως». Τὴν ὑπόμνησιν ταύτην ὡς καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Διονυσίου πρὸς τοὺς μεγάλους δούκας τῆς Ρωσίας ἐδημοσίευσε ὁ Σάθας³. Ὁ Γεράσιμος Κακαβέλας συνέγραψε βίον

1. Δημητρίου Προκοπίου Ἐπιτετημένη ἑπαρίθμησις τῶν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα λογίων Γραικῶν, ἐν Io Alb. Fabricii Bibliotheca Graeca sive notitia scriptorum veterum. (Hamburgi, 1805, in 4°), ed. Harles, tom. XI, p. 533.—καὶ ἐν K. N. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 482.

2. Καيسαρίου Δαπόντες Χρονογράφος; 1648—1701, ἐν K. N. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 12.—καὶ ἐν Constantin Erbiciu Cronicii Greci carū aū scris despre Romāni in epoca Fanariota, (Bucuresti. 1890, in f^o), p. 20.

3. Καيسαρίου Δαπόντες Ἱστορικὸς κατάλογος ἀξιόλογος τῶν καθ' ἡμᾶς χρηματισάν-

τοῦ Διονυσίου, ὃς ἐδημοσιεύθη ἐν Βενετίᾳ ἔτει 1689, ἀλλὰ εἶναι ρητορικὸν γύμνασμα, τοῦτον ἀνεδημοσίευσεν ὁ Μανουὴλ Γεδεών¹. ὃς ἐν τοῖς Πατριαρχικοῖς πίναξι καταλέγει πάντα ὅσα πατριαρχικά γράμματα ἦσαν αὐτῷ γνωστὰ τῶν πατριαρχῶν Μεθοδίου, Παρθενίου καὶ Διονυσίου².

Ὁ πατριάρχης Διονύσιος ἀπώλεσε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἔνεκα τῆς συζύγου τοῦ Παναγιώτου Νικουσίου καλουμένης Περούζι, ἥ ἔνεκα τοῦ ἀξιώματος, τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἰσχύος τοῦ ἀνδρός αὐτῆς ἦν λίαν ὑπερήφανος καὶ ὑπερφυοῦσα καὶ ἀπρεπῶς ἐφέρετο πρὸς τὸν πατριάρχην, ὃς δὲν ἠνέχετο αὐτήν³. μάλιστα δὲ ἐν ὁμιλίᾳ ἐν Φαναρίῳ καταφρονητικῶς ὠμίλησε περὶ αὐτῆς ὅτι ἦν «σκληρὴ καὶ ἄτυχῃ καὶ δέρνει τοὺς σκλάβους καὶ δὲ θέλει δώσει ψωμί»· τούτων ἔνεκα ὁ Παναγιώτης διὰ τοῦ πρώην πατριάρχου Μεθοδίου καὶ τῶν μητροπολιτῶν Νικομηδείας (Νεοφύτου), Ἡρακλείας (Βαρθολομαίου), Ἀδριανουπόλεως (Νεοφύτου), Τυρνάβου (Γερασίμου), Δρύστρας (Μακαρίου), Θεσσαλονίκης (Διονυσίου), Λαρίσης (Γρηγορίου), Ρόδου (Ἰωακείμ), ἀπώλεσεν ὁ Διονύσιος τὸν πατριαρχικὸν θρόνον καὶ καθρέθη, μὴνὸς αὐγούστου ἐνδεκάτῃ τοῦ ἔτους 1672. «Καθαίρεσις τοῦ πατριάρχου Διονυσίου τοῦ ἐπὶ νομαζομένου Σερ-ὀγλάν καὶ Βάρθαλιν»⁴.

των ἐπισήμων Ρωμαίων, ἐν K. N. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 73—81.—Constantin Erbiciu Cronicii Greci carū aū scris despre Romāni in epoca Fanariota, p. 193.—καὶ Γεωργίου Ζαβίρα Νέα Ἑλλάς ἡ ἐλληνικὸν θέατρον, (Αθήνησι, 1872, εἰς 8ον), σελ. 258—260.

1. M. Γεδεών Ἀρχεὶον ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1911, εἰς 8ον), τόμ. Α', σελ. 345—366.

2. M. Γεδεών Πατριαρχικοὶ πίνακες, εἰδήσεις ἱστορικαὶ βιογραφικαὶ περὶ τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1885—1890, εἰς 8ον), σελ. 593—597.

3. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, p. 104—106.—Histoire de l'état présent de l'église Grecque et de l'église Armenienne, par M. Rosenond p. 11—12.—John Covel Some account of the present Greek church, p. liij.—Mich. Le Quien Oriens christianus in quatuor patriarchatus digestus (Parisii, 1740, in f^o), tom. I, col. 344.

4. John Covel Memory conserning the last chance of the patriarch's (Add. mss. n° 22,912, fol. 154). ἐν τῷ χειρογράφῳ ἀναφέρεται καὶ μητροπολίτης Hyperconesi ἄγνωστος ἐμοί.

5. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθεοῦ τοῦ Ἰα-

Ὁ Κορνήλιος Μάγνης λέγει τὸν Διονύσιον ἄνδρα αὐστηρὸν καὶ ὀργίλον, ἀλλὰ παιδείας, ὁ Διονύσιος ἦν κατάχρεως καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν δανειστῶν κατέφυγεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πρέσβεως τοῦ Γάλλων βασιλέως, ὃς ὑπεδέξατο αὐτὸν φιλανθρώπως καὶ παρεχώρησεν αὐτῷ διαμέρισμα ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐνθά ὧκει μετὰ δύο μοναχῶν καὶ διήγε βίον αὐστηρότατον, διότι ἐδέετο μέχρι βαθείας νυκτός, προστίθεται δὲ ὁ Μάγνης, ἀκούω ὅτι πρόκειται νὰ κλεισθῇ τὸ πατριαρχεῖον ἕνεκα χρέους διακοσίων περίπου χιλιάδων φλωρίων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ταῦτα εἶναι τόκοι βαρεῖς. Ἡ Πύλη ὅμως ἐπιθυμεῖ νὰ ὀφελῇ ἐκ τῆς νέας ἐκλογῆς διὸ σκέπτεται καθὰ λέγεται, νὰ ποιήσῃ κατὰ τὸ σύνθημα νὰ καταδιώξῃ ἕνα ἐκ τῶν δώδεκα πλουσιωτέρων Ἑλλήνων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν οἷς ἦν καὶ Μανωλάκις (ὁ ἐκ Καστορίας), ὃς ὑπολογίζεται ὅτι ἔχει πλείονας τῶν τριακοσίων χιλιάδων τάλαντων, καὶ ἴσως πρῶτος φυλακισθῇ εἰς τὸ βάθος πύργου, διὰ νὰ ἀπελευθερωθῇ δὲ ὀφείλει νὰ δαπανήσῃ εἰς τὴν ἀνάρρησιν τοῦ νέου πατριάρχου. Τὰς δὲ κατὰ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου κακοήθειας φλυαρίας τοῦ Ἰλαρίωνος Τριτάτου, ἐν ᾧ Διονύσιος ἀπέβαλλε τοῦ ἀξιώματος τοῦ μεγάλου διδασκάλου, ὡς διδάσκοντα τὰς πλάνας τῆς ρωμάνας ἐκκλησίας οὔτε ὁ Κορνήλιος Μάγνης ἐπίστευσεν ὅτε παρεγένετο εἰς Κύπρον ¹.

Γεράσιμος ὁ ἀπὸ Τυρνόβου, ἀνὴρ Κρής, ἔτει 1673 μηνὸς αὐγούστου τετάρτη ἐπὶ δέκα, προήχθη εἰς πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τὸ ὑπόμνημα τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ ². Ἐν «Συνόψει τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως» κεῖται περὶ τοῦ Γερασίμου τόδε· ἰουλίου εἰκοστῇ, ἡμέρα

ροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 599.—Περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου τοῦ Διονυσίου σημειοῦται ὁ Ζαχαρίας Μαυρίδης (Κατάλογος ἱστορικός τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, (ἐν Ἀθήναις, 1884, εἰς 8ον), ἐκδ. 6', σελ. 311—312.

1. Quanto di più curioso, e vago ha potuto raccogliere Cornelio Magni nel secondo biennio da esso consumato in viaggi, e dimore per la Turchia, (Parma, 1692. in 12°), part. II, p. 73—75, 448—449.

2. Περιληψὶς πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 599.

παρασκευῇ ἐγένετο πατριάρχης Γεράσιμος ὁ Τυρνόβου εἰς Ἀδριανούπολιν εὐρισκομένου τοῦ βασιλέως ἐκεῖ καὶ εἰς τὰς δεκατέσσαρας αὐγούστου ἡμέρα πέμπτη ἦλθεν εἰς τὴν Πόλιν καὶ τὸν ἐμετάθεσαν τὸ πρῶτον ¹. ὁ Ἰωάννης Κόβελ σημειοῦται ὅτι ὁ Γεράσιμος ἐγένετο πατριάρχης, μηνὸς ἰουλίου τριακοστῇ τοῦ ἔτους 1673· ὁ Ἀντώνιος Γαλλάνδος σημειοῦται ὅτι ὁ Γεράσιμος ἐκλεγείς πατριάρχης ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν μηνὶ αὐγούστῳ τοῦ ἔτους 1673 ². Καὶ Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν σημειοῦται· «τῷ ἀρχοῦ τῇ ιδ' τοῦ αὐγούστου πατριάρχης ἐγένετο Γεράσιμος ὁ Τυρνόβου μητροπολίτης» ³· καὶ Ἀθανάσιος Κομνηνὸς Ὑψηλάντης μετεγράφει τὸν Μελέτιον ⁴.

Ὁ Γεράσιμος ἀποειπὼν τὴν πατριαρχίαν, τὸ μὲν πρῶτον ἐδόθη αὐτῷ ἡ μητρόπολις Χίου ⁵, εἶτα δὲ ὑποσχετικὸν γράμμα μιᾶς ἐπαρχίας ⁶, μεθ' ὃ ἐδόθη αὐτῷ ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Ἀνδρου κατὰ προεδρείαν ⁷, ἣν μετὰ ταῦτα ἀντήλλαξε μετὰ τῆς μητροπόλεως Παρουαζίας, ἀπέθανε δὲ ἐν Νάξῳ ἔτει 1689 ⁸.

Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Κορνηλίου Μάγνη διηγουμένων ὑπεμφαίνεται ὅτι τὸ καινόςπουδον τῶν ἡμετέρων, ἡ ἐπαίσχυντος πολιτεία τῶν Φράγκων καὶ τὸ φιλοχρήματον καὶ ἀρπακτικόν

1. «Συνόψει τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἀφ' ὧν», ἐν Anselmi Banduri Imperium orientale sive antiquitates Constantinopolitanæ in quatuor partes distributæ, (Venetiis, 1721, in f°), tom. I, p. 696—698.

2. Journal d'Antoine Galland pendant son séjour à Constantinople 1672—1673, ed. Charles Schefer, tom. II, p. 147.

3. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία Μελετίου μητροπολίτου Ἀθηνῶν, τόμ. Γ', σελ. 464, ἄλυσιν, ἐκδ. Γερμ. Ἀφρονίδου, σελ. 169.

4. Περιληψὶς πατριαρχικῶν ἐγγράφων. (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 601.

5. Περιληψὶς πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 603.

6. «Συνόδικον ὅπερ δίδωσι κατὰ προεδρίαν τῷ πρῶτῳ Κωνσταντινουπόλεως Γερασίμῳ τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Ἀνδρου ἀρχοῦ», ἐν κώδικι Κοιτίου, σελ. 645—646.—Περὶ ληψὶς πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 693.

8. Γεράσιμος ὁ ἀπὸ Τυρνόβου πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, πρόεδρος τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀνδρου καὶ τῆς μητροπόλεως Παρουαζίας, ἐν Νησιωτικῇ ἐπετηρίδι, (ἐν Ἐρμούπολει, 1918, εἰς 8ον), ἔτει Α', σελ. 115—125.

καὶ ληστρικὸν τῶν σουλτάνων καὶ τῶν ἐν ἀξιώσει Ὀσμανιδῶν ἦσαν τὰ αἷτια τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους συνεχῶν ἀλλαγῶν τῶν πατριαρχῶν. Εἰς δώδεκα ἀναβιβάζει ὁ Μάγνης τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πλουσίους Ἕλληνας, οἱ ἐναλλάξ ἕνεκα τοῦ πλούτου αὐτῶν φυλακίζόμενοι ἤναγκάζοντο νὰ δαπανῶσιν εἰς τὴν ἀνάρρησιν ἐκάστου νέου πατριάρχου ¹. Ὁ Παῦλος Ρικῶτος σημειοῦται ὅτι εἰς ἐκάστην ἀλλαγὴν πατριάρχου ἀπέδιδον δέκα χιλιάδας δολλάρια, ἀλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνεβιβάσθησαν εἰς εἴκοσι πέντε χιλιάδας δολλάρια. Ὁ δὲ μητροπολίτης Σμύρνης ἐδιηγήσατο αὐτῷ τέχνασμα τῶν ἐν ἀξιώσει Ὀσμανιδῶν, ὅτι οὗτοι ἤνάγκασαν πτωχὸν καλὸ γηγενὲς ἵνα διεκδικήσῃ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀντὶ προσφοράς εἴκοσι καὶ πέντε χιλιάδων δολλαρίων, οὗτος δὲ ἢ θὰ ἀπέτιε τὸ χρήμα ἢ θὰ παρεσκεύαζε νέον διάδοχον. Ὁ ἐλληνικὸς κληρὸς μεγάλως ἐταράχθη ἐκ τούτου, διότι νὰ δεχθῶσι τὸν καλὸ γηγενὲς ὡς πατριάρχην πτωχὸν ὄντα καὶ καταπεφρονημένον, ὥρειλον νὰ ἀποτίσωσι τὸ χρήμα, ἐξ οὗ σκάνδαλον καὶ καταφρόνησις τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ἐπέτυχον δι' ἀποτίσεως εἴκοσι χιλιάδων δολλαρίων τῷ μεγάλῳ βεζύρη, ἵνα παραμείνῃ ἐν τῷ θρόνῳ ὁ πατριαρχεύων ². Διὰ τοιούτων κακοήθων μηχανημάτων διέφθειρον οἱ Ὀσμανίδαι τὴν ἐλληνικὴν ἐκκλησίαν, τῇ βοηθείᾳ τῆς φραγκικῆς ἐκκλησίας.

(Βιβλιοθ. Βρεττ. μουσείου, add. mss. n° 22910, fol. 52).

¹ Ἐκλαμπρότατε ἐνδοξότατε χριστιανικώτατε αὐθέντα καὶ μέγα ἀποκρουσάριε βασιλιεῖ τῆς Μεγάλης Βρετανίας κύριε κύριε Δανιὲλ Χαρβερί, τὴν ἐκλαμπρότητά σου ἀσπαζόμενος χαιρετῶ δεόμενος τοῦ οὐρανίου βασιλέως θεοῦ ἵνα τὴν φυλάττῃ ἄνοσον ὑγιᾶ καὶ μα-

1. Quanto di più curioso, e hà vago potuto raccorre Cornelio Magni nel secontò biennio da esso consumato in viaggie dinioire per la Tnrchia, parte II, p. 448—449.

2. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, 107, 109.—Histoire de l'estat présent de l'église Grecque à de l'église Armenienne, par. M. Rosmond, p. 107—109.

κρόβιον, ἀξιόνοντιάς τὴν ἐν δόξῃ καὶ τιμῇ νὰ ἀπολαύσῃ καὶ τὸ λαμπρὸν πρόσωπον τοῦ βασιλέως ἡμῶν ὅταν θεὸς θέλῃ, ἐν δὲ τὸ τέλος τὴν οὐράνιον αὐτοῦ βασιλείαν ὅπου ἡ χαρὰ τῶν δικαίων· τὸ παρὸν μου εἶναι, ἐκλαμπρότατε αὐθέντα, ὅτι ἐπειδὴ καὶ ὁ καιρὸς οὕτως ἔτις φέρνει τὰ πράγματα καὶ τὰ ἔφερεν καθὼς διὰ ζωῆς φωνῆς θέλει σὲ τὰ εἰπεῖ ὁ πιστὸς σου οὗτος κυρίτῃ Δημητράϊκος· καὶ ἐγὼ εἶνε ἀνάγκη νὰ παραμερίσω, ἔκρινα νὰ ἔλθω ὡς μοι πρέπει νὰ τὴν χαιρετίσω καὶ νὰ τῆς συντύχω καὶ τὸν λογισμόν μου· καὶ ἐπειδὴ δὲν δύναμαι ἀκόμη νὰ καβαλλικεύω εἰς ἄλογον ἐποιήσαμεν ἄραμπᾶ· πλὴν τώρα ἤλθασιν φίλοι μου ἄρχοντες καὶ μοῦ εἶπασιν ὁμπρὸς εἰς τὸν κυρίτῃ Δημητράϊκο πῶς εἶνε ἐδῶ τριγύρω μας τινὲς Ρωμαῖοι ὅπου τοὺς ἔχει ὁ Χουχούμης καὶ φυλάττουσι δι' ἡπᾶς· καὶ λοιπὸν διὰ νὰ μὴν γένῃ κρότος ἐδεήθηκα τὸν παρόντα γραματοκομιστὴν κυρίτῃ Δημητράϊκο νὰ ἔλθῃ αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκλαμπρότητά σου μετὰ τὸ παρὸν μου γράμμα καὶ μετὰ τὸ στόμα νὰ συντύχῃ ὡς στόμα ἐδικόν μου παρακαλῶντας τὴν ἐκλαμπρότητά σου νὰ ἔχω συγγνώμην, ἐπειδὴ καὶ ὡς γράφω ἐκ τῆς ἀσθενείας δὲν δύναμαι νὰ ἔλθω αὐτοπροσώπως καὶ τὸ χρεὸς μου νὰ κάμω· ὅμως θαρρῶ εἰς θεὸν νὰ τὴν ἀνταμώσω δευτέρου πάροισα καὶ ὡς πρέπει νὰ κάμω· καὶ ταῦτα τῆς ὥρας, ἐκλαμπρότατε αὐθέντα, ἡ δὲ μακαρία Τριάς νὰ τὴν διαφυλάττῃ εἰς ἔτη πολλὰ καὶ ἀγαθὰ σὺν τῷ παλατίῳ σου, Ἰουνίῳ 17 ἁγῶα·

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ εὐχέτης τῆς σῆς ἐκλαμπρότητος.

(Ἐκ τοῦ κώδικος Φωτίου τοῦ Κυπρίου σελ. 425).

† Καὶ φυτὸν αἰεὶ ρίζης πέφυκε χοῦζον, ἐξ ἧς πηγαὶ τῆς ζωῆς ἀνατρέχειν τῷ ὅλῳ· καὶ ποταμὸς πηγῆς δεῖται τῆς καταρτικῆς ἐκείνου συστάσεως, καὶ ποταμῶν εἰσροῆς τὸ θαλάσσιον πέλαγος, ἐξ ἧς εὐρύνεται λιμναζόμενον, καὶ μηχανόμενον παρεκτείνεται, καὶ συνόλως εἰπεῖν ἀπαξάπαντα τὴν οἰκίαν ἀρχὴν ἀναγκαίως θηρεῦειν πέφυκεν· αἱ γὰρ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἷτια ζητεῖται τῶν ὄντων φησὶν ὁ φιλόσοφος· ζητεῖται μὲν τοί γε οὐ μόνον κατ' αὐτό, τὸ εἰδέναι τοῖς ἐπιστήμοσιν, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς προηγουμένως κατὰ τὸ ἐνυπάρχον τῆς φύσεως, καὶ γὰρ μήπου προὑπαρξάσης ἀρχῆς τὰ

ἐκ τῆς ἀρχῆς συνίσταται, μήτε τὰ κατὰ τὴν φύσιν φημί, μήτε τὰ κατὰ τέχνην κινούμενα μητ' αὐτὰ δήπου τὰ κατὰ θεοὺς τινὰ ἢ προαίρεσιν συνιστώμενα· διὸ κρηπίδος οἰκία χωρὶς ἀνεξάρτητος· καὶ σῶμα δίχα κεφαλῆς ἀνοργάνιστον, ἀλλὰ γε μὴν καὶ στρατόπεδον στρατηγοῦ χωρὶς ἀσυγκρότητον· καὶ ποιμνιον ποιμένως ἄνευ ἀσύστατον· θάτερον γὰρ θατέρον χωρὶς τὰ πρὸς τί πως ἔχοντα, καὶ φεράλληλα διαμένειν οὐ δύναται· κατὰ ταῦτα, μὲν οὖν ἀναλόγως, καὶ ἡ πνευματικὴ τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας ποιμαντορία τὸν ἀρχικὸν ποιμένα ἀρχὴν εἶωθεν ἐπιζητεῖν ἀναγκαίως, ἐξ οὗπερ ὀλιγῶς πῶς, ὥς ἀπὸ κοινῆς εὐταξίας ἀρχῆς, δέον ἀποφοιτᾶν τὰς κατὰ μέρος ἀξίας, ὥς ἀνταξίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνθίου διακοσμῆσεως, καὶ συναρμολογουμένας ἀλληλουχεῖσθαι, καὶ ἐνεργεῖν καταλλήλως· τὴν τε οἰκίαν διαγωγὴν δι' ἀλλήλων, τὰς τελευταίας διὰ τῶν πρώτων δηλαδή ἐπὶ τὰ ἔτι πρότερα, καὶ δι' ἐκείνων ἐπὶ τὰ πρώτιστα, καὶ διὰ τῶν πρωτίστων ἐπὶ τὴν μίαν καὶ κορυφαίαν ἀρχὴν ἐσχηκέναι, καὶ δι' αὐτῆς περισφίγγεσθαι, καὶ ἀμεταπτώτου ἀεὶ περισώζεσθαι· τὸ μὲν γὰρ ἄμοιρον ἀρχῆς καὶ ἄτακτόν ἐστι καὶ ἀκόσμητον, ἀνθ' ὧν καὶ ἄστατον καὶ ἀσύστατον· τὸ δὲ εὐφυνῶς ἀκροτάτης ἐξηρημένον ἀρχῆς κόσμιον δῆπον, καὶ τειγαμένον, καὶ εὐσταθὲς τυγχάνει, καὶ ἀδιάπτωτον· ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ὁ πατριάρχικος οὗτος ἀποστολικὸς καὶ οἰκουμενικὸς θεόνομος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τέως ἀναγκαίως ἐπιζητεῖ τὴν ὑπεριδρυμένην οἰκίαν ἀρχὴν, ὥς ἐστερημένος μένων αὐτῆς, διὰ τὸ ἐξωσθῆναι καὶ καθαιρεθῆναι συνοδικῶς τὸν κατὰ παραχώρησιν θεοῦ διαφθεύραντα αὐτὸν ἐπ' ὀνόματι πατριάρχου κακαραθένιον, ἕνεκεν τῶν πολλῶν καὶ δεινῶν ἐγκλημάτων αὐτοῦ, κατὰ τὴν κατ' αὐτοῦ γραφεῖσαν καθάρσιν, ἡμεῖς οἱ καθευρεθέντες ἐν Κωνσταντινουπόλει συναδελφοὶ ἀρχιερεῖς, ἀξιῶσαι τῶν τιμιωτάτων καὶ λογιωτάτων κληρικῶν τῆς μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ τῶν τιμιωτάτων, καὶ εὐγενεστάτων ἀρχόντων ταύτης τῆς κλεινῆς πολιτείας, ψήφους κανονικὰς προβαλεῖν συνηγέσαμεν ἐπὶ τῷ ἐκλέξει κοινῶς καὶ ἀνευρεῖν ἀξιόλογον ἄνδρα, καὶ πρόσφορον καί, ὥς εἰπεῖν, ἀξιόθρονον, ὅστις ἀξίως ἐπὶ τὴν πρωτιστεύουσαν ταύτην ἀποστολικὴν καὶ οἰκουμενικὴν προβιβασθεὶς καθέδραν καὶ τὴν κοινὴν ἀνάλαβὼν πηδαλιούχησιν, δυνηθῇ λόγῳ καὶ φρονήσει καὶ ἐμπειρίᾳ καταστορέσαι καὶ κατευνᾶσαι τὸν νῦν περὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν ἀγχιαινόμενον κλύδωνα, καὶ τὴν ἱερὰν ὀλκάδα προσαγκυρῶσαι χειμαζομένην δεινῶς, καὶ συχνοῖς ὅσοις κατακλύζομένην

τοῖς κύμασι· καὶ δὴ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανιερώτατον καὶ λογιώτατον μητροπολίτην Λαρίσης, ὑπέρτιμον καὶ ἑξαρχον δευτέρας Θεσσαλίας καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριον Διονύσιον, δεύτερον τὸν Σμύρνης Μακάριον καὶ τρίτον τὸν Χριστιανουπόλεως Εὐγένιον. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν κατεστρώθη τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι †.

Ἐν ἔτει ,αχοα', νοεμβρίου η' 1.

L'ordonnance et le decret de la noble et roiale signature du grand état, et du siège sublime du beau sein impérial, qui force tout l'univers; qui par l'assistance de dieu, et par la protection du souverain bien-facteur, est reçu de tous côtez, et auquel tout obéit, comme il s'ensuit. Le métropolitain de Larisse nommé Denis, qui a entre ses mains ce bienheureux commandement de l'empereur, est par la vertu de ces patentes du grand état, créé patriarche œcuménique du trône pontifical de notre grand ville de Constantinople. Ce métropolitain ayant payé a notre trésor le droit ordinaire de neuf cens mille aspres (ils valent douze mille écus) je lui accorde le présent baratz, comme une perfection de félicité. C'est pourquoi je lui commande d'aller être patriarche de tous le Grecs qui relevent de la jurisdiction du susdit trône patriarchal, et qui vivent selon leur ancienne coutume, en observant leurs vains et inutiles cérémonies; voulant et ordonnont que tous les Grecs de ce ressort, tant grands que petits métropolitains, évêques, prêtres, moins et autres, faisant profession du rite Grec, reconnoissent, ledit Denis pour leur patriarche; que dans toutes les affaires qui relèveront de lui, et appartiennent

1. Μ. Γεδεών 'Ο πατριάρχης Διονύσιος Δ' ὁ Μουσουλίμης, ἐν Ἐκκλησιαστικῇ ἀληθείᾳ, περ. 6', ἔτει Γ', σελ. 193—195.—Ἀντίγραφον ἀπόκειται καὶ ἐν τῇ Νομικῇ συναγωγῇ Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων (Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης τόμ. Γ', σελ. 598.

dront à sa charge, on s'adresse à lui, sans se détourner des sentences légitimes qu'il aura rendues; que de même personne ne trouve à redire, que selon ses vaines et inutiles cérémonies, il établisse ou dépose des métropolitains, des évêques, des caloyers, comme il jugera qu'ils l'auront mérité, ou qu'ils ne l'auront pas mérité; qu'aucun ecclésiastique ne présume d'exercer aucunes fonctions des charges qu'il a présentement, ou de celles qu'il pourroit avoir à l'avenir, contre la volonté, ou sans, la permission de ce patriarche. Que tout testament qui sera fait en faveur des pauvres église par quelque prêtre mourant, sera bon et valide si ce patriarche le juge ainsi. Que s'il arrive que quelque femme chrétienne de la juridiction de ce patriarche quitte son mari, ou qu'un mari quitte sa femme, personne qui lui ne pourra ni accorder le divorce, ni se mêler de cette affaire. Enfin, il proséquera les terres, les vignes, les jardins, les vergers, les prairies, les barques, les moulins, les convents et les villes de son église, aussi bien que les legs pieux fait aux églises. Et il jouira de ces privilèges de la même sorte que ceux qui ont été avant lui les ont possédés. On ne pourra le troubler ni l'inquiéter à cet égard, en quelque manière que ce puisse être. Ce qui soit connu à nous; et foi soit ajoutée à cette noble signature ¹.

Lettre du patriarche des Grecs au seigneur Panaioty, premier drogman du grand seigneur.

Il est arrivé en cette ville un vaisseau de guerre du roi de France, avec un gentilhomme que sa majesté a envoyé, qui porte un paquet à l'ambassadeur, et tout le monde est persuadé qu'il doit repasser en

1. J. Aymon Monumens authentiques de la religion des Grecs et de la fousseté de plusieurs confessions de foi des chrétiens orientaux, p. 486.— τοῦ αὐτοῦ Lettres anecdotes du Cyrille Lucar patriarche de Constantinople et sa confession de foi p. 486. Ὁ ἐκδότης τὸ γράμμα Ἀγίων σημειοῦται ὅτι μεταφράσθη ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ.

France, à cause qu'il n'a pas eue la satisfaction sur les choses qu'il demandoit: et comme cette retraite ne peut produire que les suites très fâcheuses, attendu la puissance que ce monarque a sur la mer, je vous prie bien fort d'obtenir du grand visir, que si l'ambassadeur va à Adrianople, comme l'on dit, pour y traiter de nouveau le renouvellement des traités, il puisse acquérir quelque satisfaction: vous vous acquerrerez pas ce moyen de l'honneur et du crédit parmi de grands princes qui sont chrétiens comme nous: vous éviterez que tant de pauvres Grecs nos frères, et sujets du grand seigneur qui navigent sous sa bannière ne fassent pas pris esclaves, ou du moins qu'il ne seront pas maltraités par les corsaires François: vous ne sauriez mieux faire votre cour au grand seigneur, qu'en conservant la liberté à ses sujets, et par la considération que les princes chrétiens auront pour vous et pour notre nation. Enfin je vous exhorte à considérer notre pauvre église, et ses souffrances dans l'état où elle est; et si vous n'avez pas dessein d'augmenter votre gloire, en m'accordant la grâce qu'elle vous demande par la bouche de son chef indigne, faites ce que je vous prie pour moi, qui vous en aurai en particulier toutes les obligations, et tous les sentiments de reconnaissance que vous devez aspirer de toute la communauté des fideles ¹.

(Ἐκ τοῦ ἐν Βιέννῃ γραμματοφυλακίου. Turcica).

Aus dem Original Schreiben des Residenten v. Khindsperg.

1673 März 25 Adrianopel.

.... Höchstens zu bejahen, dass die angedeutete Griechen auch angebohrnen dass die catholische mehr verfolgen als die Türkhen selbst, wie dan verwichen

1. Mémoires du chevalier d'Arvieux envoyé extraordinaire du roy, à la Porte, consul d'Alep, d'Alger, de Tripoli, et autres échelles du Levant par le r. p. Jean Baptiste Labat, tom. IV, p. 367—369.

nes mannath der patriarch zu Constantinepel nit al-
lain durch ein offentlichen edict, sondern in persohn
selber auf den predigstuel alle undt sene Griechen ex-
communicatione maiori excomunicirt, so die catholische
Khirchen frequentieren mit den catholischen sich ver-
heürathen, ihre Khinder bey selben studiren lassen und
die heyliche sacramenta auf catholischen ritum oder
von selben nemen. Dieses haben ambasciatores hart
empfundem und ist ain grosses unhaill darauss zu be-
sorgen, weillen die catholische zu Constantinopel meh-
reren theitss mit dennen Griechen befreundet welche
freindschafft dan durch dise excommunication aufgeho-
ben und verboten; stem so beichten die meiste Grie-
chen dennen catholischen geistlichen auss ursach,
dass die griechhische pfafen wegen ihres frechen und
scandolosen leben beg iedermann verachtet auch ihnen
die beicht nit zu verthrauen in demhe sie solche wie
seh rofft geschehen aus disquisto baldt dennen Türkhen
und anderen ihren feinden eröffnet und die absolution
nach ihren willen schätzen undt verkhauffen; undt obzwar
nun dise unverantwortliche action weder die catho-
lische noch theilss Griechen approbiern und der Panaf-
otti, so ein Erzgriech alle seine Khindes auf catholisch
tauffen lassen und dass sacrament der heyligen beicht
alle zeit von den catholischen empfanget und dieselbe
excommunication vor ungiltig haltet, so ist gleichwollen
nit zu hoffen, dass er sich wider dise oder andere
dergleichen griechhische unbilligkeiten, so dennen ca-
tholischen unaufhörlich geschehen ins feldt sezen, wes-
wegen ich mit aller moderation ohne ainiches im-
pegno procediern und solche weittere vorfallenheiten
eur khayserliche mayestat aller unterthenigist zu re-
lationieren nit unterlassen werde.

Dero mich unterdessen allergehorsambist anbefelhe.

Eur römisch khayserlichen mayestat allerunterthe-
nigist vasall.

Johann Christoph von Khindsparg.

Adrianopel 25 Martii 1673.

ΑΘΗΝΑΙ

Μηλιγγοὶ καὶ Ἐξεοῖται Σλάβοι ἐν Πελοποννήσῳ...	Δρ.	5.—
Ἡ μητρόπολις Ζαχυνάτας καὶ αἱ ἐν Μάνῃ ἐπισκοπαί	»	10.—
Σημειώματα ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν ἐν Νάξῳ καπουκίνων	»	25.—
Ἀρχιεπίσκοποι Σαντορίνης. Παναγία τῆς Γωνιάς τὸ καθολικὸν τῆς ἐν Θήρᾳ ἐπισκοπῆς.....	»	15.—
Πανλάκης Κριτόπουλος.....	»	10.—
Παραλειπόμενα ἐκ τοῦ οἴκου Ζαγοραῶν. Ἐπροστά- τευσαν οἱ πάπαι τοὺς Ἕλληνας, καὶ τὰ Ἑλ- ληνικὰ γράμματα;.....	»	10.—
Μεθόδιος Παρθένιος, Διονύσιος Οἰκοκυρηνικός, πρε- σβύτερος 1666—1673.....	»	10.—